

Z dob utrpení

Tichým kročejem konala noc dráhu svou. — Sen pod hvězdnatým jejím baldachýnem rozletěl se po kraji a šumot perutí jeho ovál zemdlená víčka a uzavřel je k poklidnému odpočinku. — Tam v prostranné světnici úhledného statku na konci vsi zajisté neslyšeli šumot křídel jeho. —

Na stole v koutě stojícím mrká světlo kahanu ozařujíc starce bělovousého, jenž hlavu šedinami pokrytou nad tlustou knihou sklání. — Oko jeho upřeně hledí na jedno místo, nečte. — Na vráskovitém čele starcově rozložil se mrak starosti. —

U nohou jeho na nízké stoličce sedí v pološeru mladý muž a opírá kadeřavou hlavu o harfu, jež na klíně mu spočívá. — Před okny světnice šelestí stromy tajemným šuměním a větvemi jejich mrkají jasné hvězdy jako by ven zvaly v tichou, kojivou noc. — Však mužům ve světnici došuměly tajemné šepty stromů, jim jsou jen povzdechem srdce tísnícího bolu a hvězda naděje na velebném klenutí nebes jim nezáří více. Žal uhostil se u nich, žal veliký nad zpusťšením církve a ubohé vlasti.

To dosti veliká tíseň pro srdce a k ní pojí se ještě zármutek, který oni jen cítí, který jim jako černý, nenadálý mrak jediný paprsek světla, jedinou útěchu ve tmách zmařil. — Slyš. — Stařec probral se z dumání svého a chvějícím se hlasem čte:

„Ty, Hospodine, na věky zůstáváš, stolice tvá od národu do pronárodu. Proč se na nás na věky

zapomínáš? Proč za tak dlouhé časy nás opouštíš? Obrát nás k sobě, Hospodine, a obráceni budeme: obnov dny naše, jakž byly za starodávna! Nebo zdali všelijak zavržeš nás? Zdaž se dokonce hněvati budeš?“

Stařec se zamlčel. —

Slova hlubokého bolu zbudila mladíka z dumání. Zachvěly se struny harfy, utlumený zvuk jejich jako tajený nářek rozletěl se šerou světnicí, pak stával se klidnějším, vroucnějším, až co upřímná modlitba zazvučela. Mladík zpíval příjemným utlumeným hlasem:

*Ušemohoucí Bože věčný,
vzhlédniž na zemi českú —
Svůj veliký hněv odlože,
zjev jí svou pravdu všecku.*

Stařec mezi zpěvem sepjal ruce jako k modlitbě a oči jeho obrátily se do výše.

Náhle umkl mladý muž, pozorně naslouchaje.

„Proč jsi se odmlčel, Lukáši?“

„Zdá se mi, že slyším prudké kroky po vsi.“
A přistoupil k oknu.

„Co vidíš?“ tázal se stařec, vstav. —

„Tam někdo běží rychlým krokem k bratru Martinu, ťuká na okno — teď se obrací a běží zas k sousedovi.“ —

„Již snad nadešla doba zkoušení. Děj se vůle Páně,“ mluvil stařec poklidným hlasem.

„Teď chvátá k nám.“

„Jdi mu vstříc.“

Mladík postaviv harfu do koutku, spěchal otevřít. Stařec pokročil doprostřed světnice. — Dlouho nečekal. Mladý vesničan vstoupil s Lukášem dovnitř, následkem prudkého běhu rychle oddychuje.

„Bůh s vámi, otče Beneši! Jsem poslem Jobovým.“

„Jsem připraven. Mluv!“

„Byl jsem dnes v sousedním městečku. Viděl jsem tam navečer divné přípravy. Snad než ráno nastane, bude exekucí zde.“

„Přispíšili sobě,“ pravil staříčkový Beneš.

„Ó, luňák neodkládá dlouho lup.“

„Zvěstoval jsem to po vsi některým, aby byli připraveni.“

„Dobře jsi učinil. Nyní ale jdi a svolej veškerou obec! Nadešla těžká chvíle; třeba jest se posilnit. — Bůh tě posilni.“

Vesničan odešel.

Beneš přehodiv přes sebe svrchní šat, vzal na stole ležící Bibli do rukou. Lukáš zatím zbudil čeled. — Za malou chvíli odebral se malý hlouček, v jehož čele starý Beneš kráčel, na náves.

Ticho bylo na statku. Ranní větřík probouzel se v stromech. Kahan jako by věděl, že už ho není třeba, zhasínal — — —

2.

Téže noci stála v zámeckém pokoji blízkého městečka u okna mladá, spanilá dívka, zírajíc ven do tiché hvězdnaté noci. — Vlasy uvolněné splývaly

jí po ramenou. — Byla oděna v bílý, řasnatý šat. — Velké modré oči zíraly upřeně v mlhavou dáli v stranu tu, kde ležela vesnice, o níž jsme prve vypravovali. —

I mladou tu spanilou hlavu míjel sen?

Ta mladá ňadra znají také povzdech žalu?

Najednou vzedmuly se bílé, bohaté záclony otevřeného okna a zavlály nad temnými kadeřemi dívky, která se obrátila. Ve dveřích objevil se mladý, krásný muž, jako k boji ozbrojený.

„Tys to, Jaroslave?“ a dívka chvátala v náruč mladíkovu.

„Co je, tys ozbrojen?“

„Musím, drahoušku, na kratičkou dobu odejít. Dostal jsem rozkaz —“

„Kam?“

„Až přijdu, vypovím ti vše. — Nyní spěchám. Buď s Bohem!“

„A přijdeš brzo? Nehrozí ti nebezpečení?“

Mladík se usmál.

„Zítřka v poledne tě zas obejmou jako nyní. Buď bez starosti, beruško!“

Rytíř objal vroucně dívku a zlíbal její ústa. Pak odešel.

Truchlivým zrakem hleděla Barbora na nádvoří, kde Jaroslav vsedal na koně. —

V záři měsíce leskla se zbraň vojáků, kteří tu v tlupě stojí, čekali rozkaz velitelův.

Zazněl povel — vojáci se dali v pochod. —

Ještě kynutí rukou — teď zmizeli v bráně —
sjíždí cestou dolů — již ztrácí se mezi ostatními
— teď ještě zaleskla se zbraň vojáků — pak zmizeli
v šeru nočním. —

Barbora sklonila hlavu a vzdychla zhluboka.

3.

Pod mohutnou starou lipou shromáždili se vesničané. Na vyvýšeném místě u kmenu košatého stromu stál starý Beneš, v rukou drže Písmo svaté. Blíže něho Lukáš, jenž měl býti jeho zetěm. Neštěstí však zničilo sňatek s Benešovou dcerou. Lukáš i potom zůstal věrným, upřímným synem slabého starce. —

V polokruhu kol řadili se těsně vesničané, starci, mužové, mládci, ženy i děti. Matky těsně vinuly dítku svá k prsoum. V ubledlých tvářích jevila se bázeň a ne z jedněch očí ronily se slze. Mužové hleděli vážně a odhodlaně před se. Tu a tam bylo slyšeti polohlasitý hovor, mezi ženami pak ztlumené bédování. —

Hvězdy počaly blednouti; chladný, ranní větřík, šelestící v rozložené koruně lípy, ohlašoval nový den. Bylo chvíli ticho jako před bouří. Temný mrak utrpení vznášel se nad hlavami věrných Bratří.

„Bratří a sestry!“ počal po chvíli vážným hlasem staříčkový Beneš. „Nedlouho tomu, co jsem vám přečetl mandát vrchnosti. Měli jsme přijít do městečka

zřeknout se toho, co nám nejdražším je pokladem, víry otců svých.

Já přečetl jsem rozkaz ten a vy jako hlasem jediným volali jste: „Zůstaneme! — Nezradíme!“ —

A již, již přichází nepřítel, aby silnou rukou přitiskl nás k zemi, aby na nás zrádné vyznání vynutil. — Zdaž i za chvíle té setrváte?“

„Setrváme!“ znělo koldokola.

„Odvlekou nás,“ pokračoval stařec, „mučit budou naše tělo, přeplní námi žaláře, sklepy, věže i místa nečistá — odloudí srdce od srdce — oh, krutý je nepřítel náš —“. Stařec se zamlčel. Zrak jeho přelétl shromážděné. Mužové se zasmušilou, ale odhodlanou tváří hleděli na starce nebo do země. Jen při posledních slovech pohlédl mnohý na ženu svou, jež úžeji tulila děti své k sobě. —

„Ó, drazí bratři a sestry —“ pokračoval Beneš, „veliké zkoušení dopustil na nás Hospodin. — Však pro marný statek neb chvíli života nepouštějme víry otců svých. — Čiňme, jak oni nám ukázali, trpíce a umírajíce za vyznání své. Pamatujme jich i těch, co po nás budou, aby říci nemohli: Hle, otcové pro marnost a bolest zradili víru svou a stali se sluhy nepřátel svých“. Hlas starcův stával se mohutnějším. — „Hustým oblakem hněvu přikryl nás Hospodin, sytí nás hořkostmi, opojuje pelyňkem a vráží nás do prachu — avšak rozvažujme, že veliké jest milosrdenství Hospodinovo, že jsme dokonce nevyhynuli: nepřestávají slitování jeho, ale obnovují se každého

jítra, nebo převeliká je pravda jeho. Díl náš jest Hospodin, protož naději mějme v něm!“

Stařec poklekl na zem a tak učinili ostatní. Po zdvihnuv zraky k rannímu nebi, na němž poslední hvězdy bledly, modlil se hlasitě:

„Rozpomeň se na nás, Hospodine, popatř a viz pohanění naše. Dědictví naše je obráceno k cizím. — Sirotci jsme učiněni. I na hrdle snášíme protivství; kvaltujeme se bez odpočinutí. Otcové naši hřešili a již jich není!“

V okamžik ten povznesla se srdce všech k nebesům; modlili se se starcem, jenž vznešeným za chvíle té byl jako velekněz, duší celou, srdcem vroucím.

A ještě se modlila obec bratrská, tu zazněl zdaleka temný rachot bubnů, jenž blíže se, jasnějším víc a více se stával.

Brzo zazněl nablízku a modlící se uzřeli lesklou zbraň žoldnéřů, již pustě hlomozíce se přiblížili. V čele jich jel mladý, ozbrojený rytíř. Lukáš, zhlédnuv ho trhl sebou. —

„Hoho“ — zvolal Jaroslav s koně skočiv, „pikharty máme pohromadě. Netřeba jich shánět —“ A pokročiv vpřed, pokynul vojákům, kteří s napřáženými halapartnami do půl kola kol shromážděných Bratří se postavili. —

Staříčkový Beneš postoupil vpřed a pokloniv se Jaroslavovi, pravil klidným hlasem:

„Co si přeješ, pane, od nás?“

„Hle, hle, plesnivý pikharte, brzo zapomínáte na rozkaz své vrchnosti. Nebylo vám poručeno,“ pokračoval mladý rytíř hněvivým a drsným hlasem, „abyste přišli do města a tam se zřekli bludů svých?“

„Zákon Boží nám je přednější.“

„Oj ty zatvrzelý pikharte! jen ta vaše Biblií — je vám vším!“ a prudce uchytiv Biblií z rukou starcových, mrštil jí o zem a šlápl na ni nohou.

V okamžiku tom udeřil blíže stojící voják Beneše prudce halapartnou, že vetčný stařec klesl na kolena. —

Lukášem to znovu trhlo a hněvivým okem pohlížel na mladého rytíře. Ženy kol se zachvěly, děcka zaplakala. —

„Zříkáš se bludů svých?“ tázal se znovu Jaroslav prudkým hlasem.

Beneš, povstati marně se snaže, odpověděl tichým hlasem: „Mně zákon Boží zapovídá!“

„Ta plesnivka má tvrdou palici. — Obměkčíme-li toho berana, i ostatní stádo snadno se podá.“

Vojáci začali starce týrat.

Lukáš stál tu bled, chvěje se, jako by sám s sebou bojoval. Pak jako by se rozhodl, pokročil vpřed:

„Ušetř, pane, starce slabého —“ prosil.

„Ušetř!“ znělo kol.

„Hoj, vy selští chámové! ticho! sice vás mlčet naučím!“

Krev proudila staříčkému Benešovi z více ran. — „Buďte stáli!“ zvolal a oči jeho se zavřely. —

„Nuže, zřikáte se svých bludů?“ zahřměl velitel čety. „Známo vám bude, že vás dovedeme donutit!“

„Krev tekoucí z ran tohoto mučedlníka jest naší odpovědí!“ promluvil, pevně Jaroslavovi do tváře hledě, Lukáš.

„To jest odpovědí vás všech?“

Ženy úzkostlivě hleděly na muže, kteří mlčky tu stáli.

„Rozmyslete si, než začneme kázat!“

„Pane, kdybychom i život ztratit měli —“

„Haha — chcete dobýti si koruny mučedlnické!

— Hoj, hoši, chopte se těch svatých! A zničte ty jejich kacířské knihy!“

Jako chrt, jenž na provaze držen jest, se zrakem dychtivým na kořist svou hledě, a konečně puštěn byv divoce se na ubohou zvěř vrhá, tak žoldnéři vrhli se na bezbranné Bratry a Sestry, a tupíce a týrajíce spoutali je, nešetříce ani šedin starcových ani slabosti žen a dívek. —

Lukáš sáhl křečovitě k pasu, kde měl veliký nůž uschovaný, a jeho plamenné oko hledělo přitom na Jaroslava; když však popatřil na ubohého, v prachu ležícího starce, sklopil hlavu a mlčel, když mu ruce poutali. —

Jiní vojáci snesli ze vsi Biblí a kancionály. Ne postavili však hranici, aby je spálili, ale rozžehše oheň vrhli je na střechu došky pokrytou. Chalupa

byla okamžikem v plamenech, do nichž vojáci pustě se smějíce a žertující knihy posvátné metali.

Ženy bědovaly, děti plakaly. Zraky mužův obrátily se k nebesům a v pohledu tom bylo čísti:

„Což je, Hospodine, neztrestáš?“

„K městu — vzhůru!“ velel mladý rytíř a vyhoupl se na kůň. —

Oddíl vojáků šel napřed, za nimi obec bratrská. Staříčkový Beneš, jenž zatím ze mdloby se probudil, klopytal slabostí, opíraje se o věrného Lukáše.

Za spoutanými šli zase vojáci, za nimiž jel velitel jejich, Jaroslav.

V šeru ranním svítily jim na cestu rudé plameny, trávící poklidnou vesničku bratrskou.

Slunce vycházelo. — Bledé obličejce obracely se na smutné cestě k milé vesničce. — Již zmizely tam za vršíkem. Z daleka ještě zněla divoká píseň kruté exekucí.

4.

Bylo již pozdě, když se Barbora ke spaní uložila. Spánek její nebyl poklidný. Sny traplivé mučily její srdce. — Viděla rodnou, tichou chalupu pod šumícími stromy, žila ve snu zas blažený mládí čas. — Seděla u nohou svého otce, jenž jí o nebožce matce vypravoval; naslouchala zas řečím Písma svatého, jež laskavý otec hlasitě předčítal. — Náhle byla zas v blízkém lese, v temné houštině. Viděla, že z dálky někdo se na ni žene, byl podoben

Jaroslavu a zas to nebyl, chtěla prchnouti, nohy její však jako by do země zarostly, nemohly se hnouti. Chtěla křičeti, však ni hlásku nevydralo se jí zúženým hrdlem. — V hrůze té se probudila. Cítila, že na čele jí vyvstal pot. Seskočila s lože bledá, unavená a spěchala k oknu.

Co to? Tam slunce vychází — a tam — tam — kde vesnice, rdí se také —

Co jest? Snad požár? Dívka se zachvěla a volala na služku.

5.

Slunce již dostupovalo vrcholu nebes, když exekucí se spoutanými k městečku se po zaprášené cestě blížila.

Spoutaní prahli žízní. Lukáš vida, jak vojáci z lahví svých popíjejí, přemohl se, že poprosil o doušek vína pro omdlávajícího Beneše, jehož tělem následkem ran palčivá horkost zmítala.

Rána halapartnou byla mu odpovědí.

„Ať zcepení starý pikhart,“ dodal surový voják.

Lidé městečka sběhli se, aby se podívali na spoutané pikharty. Mnohé oko zaslzelo, patříc na děti a staříčkého Beneše. —

Průvod šel cestou nahoru do zámku. V jednom okně bylo viděti postavu ženskou, jež z okna jsouc nachýlena, veliteli výpravy bílou rouchou kývala. Přišli na zámecký dvůr. Tu opustila síla přemáhajícího se Beneše. Omdlévaje klesal na prsa Luká-

šova. Tím obrátil tvář svou do výše. Bolestné vykřiknutí zaznělo nahore v okně. Lukáš tam pohlédnuv, uviděl zbledlý ženský obličej, jenž se zakmitl — pak zmizel. —

„Barbora!“ uklouzlo jeho rtům. Bled a chvěje se, klonil se nad ubohým starcem.

Vojáci vehnali Bratří do vězení a sklepů. Rozpoutaný Lukáš nesl ve své náručí Beneše a položil ho na sporou slámu; klekl u něho v hlubokém zadumání. —

Temno bylo a ticho v žaláři, jen někdy zazněl hrůznou tišinou vzdech hluboký a bolestný. — Nahore v zámku, v nádherném pokoji, křísil Jaroslav se služkou omdlelou Barboru.

6.

Několik dnů minulo. Bratří dosud byli drženi v těsných vězeních, a nebylo naděje, že budou puštěni, leč by se přiznali k víře katolické —

Staříčkový Beneš ležel nemocen a sláb na sporé slámě a Lukáš jej, jak jen mohl, ošetřoval. Byla noc.

Hrobové ticho rozložilo se temným vězením. Ni zvuk lidský, ni temný ohlas kroků na chodbě nedoléhal k sluchu ubohých vězňů. Se skloněnou hlavou seděl mladý Lukáš u starce, jenž v lehounký spánek byl klesl. — Nedumal o tom, že zítra snad již vyvedou jej, aby ho mučili, aneb snad na justici mladý život jeho ukončili; vzpomínal na minulý mládostí čas, znovu žil ve vzpomínce krásnou tu

dobu, kdy naděje mu kvetla, že stane se manželem té, již tak miloval.

Dívka ta, dcera starého Beneše, byla mu nakloněna. — Již daleko nebylo do doby té, kdy ji uvést měl do chaty své. V ten čas začala být Barbora zamyšlenou, smutnou. Ano jednou viděl ji na sadě tiše plakati. Nesvěřila se mu a nikdo nedověděl se o tom, co ji rmoutí. Chodívala denně do blízkého lesa, kdež se často dlouho zdržela. Jednou odešla z tiché, rodné chalupy, aby se už nevrátila.

Lidé ji viděli s mladým katolickým rytířem, jenž v tu dobu na zámku se zdržoval u přátel. Pak odcestoval. S ním odešla Barbora.

To byla smrtelná rána pro starého Beneše, když uslyšel, že dcera jeho zradila víru svou a uprchla s mladým šlechtickým hejskem. — Lukášovo štěstí bylo zničeno. Jeho nejkrásnější sny a naděje byly zmařeny, a byl by snad ve tmou zoufalství klesl, kdyby jej nezadržela ochranná ruka zkušeného, mužného Beneše. — Zůstal mu navždy věrný — —
— Dnes po dlouhém čase uzřel Barboru — byla tak krásná jako jindy. Ó, jak milovala toho ukrutníka, že opustila dům rodný, otce i ženicha. — „Tebe nemilovala, — nikdy, sic by tě neopustila —“
— tato myšlenka jako zmije ovíjela se mu, bol plodíc, kol srdce. — „Však stala se zrádkyní! Je manželkou . . . manželkou? Oh, snad jen kuběnou toho ukrutníka, jenž jí otce na smrt ubil. Zdaž ví, že takový je? Musí vědět — oh, bídná . . .“

Z dalšího, tesklivého dumání probudil ho slabý starcův hlas.

„Lukáši, dej mi napít!“

Mladíkovi sevřelo se srdce. Mlčel.

„Lukáši — jen kapku!“

„Otče,“ pravil mladík chvějícím se hlasem, „již po dva dny nám nedali vody. Běda —“

„Nelaj“ — pravil s povzdechem stařec, snaže se pozvednouti. Lukáš mu pomohl a opřel hlavu starcovu o prsa svá.

„Lukáši, modli se a zapěj — sám již nemohu — modlitba — mne — posilní —“ šeptal stařec, po každém slově oddychuje.

Lukáš jal se chvějícím se hlasem pěti bratrskou píseň, plnou vroucné oddanosti a důvěry v mocnost a lásku Hospodinovu. Ještě ji nedopěl — tu ozvaly se venku na chodbě kroky. — Kdo as blížil se v tak neobyčejnou hodinu? —

Klíč ve velkém zámku zaskřípal, a otevřenými dveřmi vstoupila bílá postava ženská, nesouc v ruce hořící kahan. Vousatý strážník, jenž ji byl doprovázel, přivřel dveře a postavil se na chodbě jako stráž.

Postava ženská postavivši rozechvěnou rukou kahan na kamenný špalek, jenž u dveří byl, stála chvíli nerozhodna. Pak pokročivši, odkryla obličej zastřený závojem a chvějícím se hlasem zašeptala, jakoby prosíc:

„Otče! — Lukáši!“

Oba hleděli plni úžasu na dívku.

„Barbora!“ zašeptali oba najednou s povzdechem.

„Vaše Barbora — ano, která se vám stala nevěrnou. Ó, odpusťte jí!“ A dívka klesla u nohou starcových na kolena a v modrých jejích očích zaskvěly se slze. —

Stařec hleděl vypouleným zrakem na svou ztracenou dceru, již byl dávno oželel. Bylať pro něho mrtva. Teď, jako by z hrobu opět vstala, hlásí se k němu, přivádějíc vše mu na mysl, co učinila a co on pro to duševně vytrpěl.

Po chvíli teprve vydralo se starci ze stísněných prsou: „Odpustit! — Odpustit!“ šeptal poznovu jako u vidění.

„Tys neměla také útrpnost se starým otcem a s tím hodným synem a uprchlas s tím, jenž nás dnes odvedl, jenž tebe, otče, ztýral!“ dodal Lukáš temně.

„S tím!“ zaúpěl Beneš. Barbora zasténavši, zastřela tvář svou.

„S tím,“ mluvil po chvíli Beneš v horečném rozčilení, „jenž mučil bratří a sestry tvé, jenž ztýral tvého otce, jenž sežehl rodnou tvou vísku, jenž potupil Písmo svaté, jenž smál se naší svaté víře, s tím —“ a bílá hlava Benešova klesla na prsa.

„Odpusť, otče, odpusť — já byla zaslepena láskou velikou, já nevěděla o jeho činech. — Oh, odpusť, otče! — Odpusť, Lukáši!“ bědovala Barbora, hořce plačíc.

„Odpouštím ti,“ počal po chvíli stařec klidnějším hlasem, „žes opustila mne, žes zapomněla na povinnost dobré dcery; žes však zradila víru svou, žes spojila se s tím, jenž nejúhlavnějším nám je nepřitelem — to nelze — vyrovnej se sama se svědomím svým — s Hospodinem!“

„Smiluj se otče, ustrň se, Lukáši!“

Lukáš ubledlý pohlížel ztrnule do země, jako by s sebou bojoval. Po chvílce pravil temným hlasem: „Bůh ti odpust.“

„Vyprosila jsem vám svobodu. V tu chvíli můžete odejít,“ pravila plačíc Barbora.

„Nepřijmu toho daru,“ pravil rozhodně Lukáš. „Setrváme jako ostatní věrni víře své. Draze jsi nám koupila svobodu — veliká cena — má dcera!“ — bědoval stařec, a hlava jeho klesla na prsa Lukášova.

Barbora klesla u otce líbajíc jeho ruce.

„Lukáši — zapřisahám tě — odejdi s otcem — umře zde — odejdi!“

„Již umírá!“ pravil dutým hlasem Lukáš.

Starcova prsa těžce oddychovala, oko ještě jednou se otevřelo — a rty zašeptaly: „Hospodine!“ — — —

Barbora omdlevši klesla na studený kámen u mrtvého otce, nad kterým se bledý Lukáš klonil, modle se modlitbu umrlých.

Minulo několik měsíců.

Obec bratrská dosud dlela v žalářích. Však již ne všichni byli tam, kteří tam byli zavlečeni. Mnozí zahynuli mučením, jiní zemřeli v dusných smrdutých žalářích a někteří, kteří málo stateční byli, podlehli přemlouvání kněží žaláře navštěvujících a slíbili, že půjdou ke zpovědi, že budou přijímati pod jednou. Zradili víru svou, aby tělo zachovali. Zapomněli ve chvíli pokušení na statečného Beneše, jenž již kdesi zahrabán věčný držmal sen.

Lukáš byl samotén. Teskné chvíle bolného zadumání byly u něho nyní častěji.

Neměl už staříckého Beneše, jenž vždy slovem vroucím dovedl potěšiti srdce věrného mladíka. V tichém žaláři byl sám, nemohl s nikým pohovořit, někomu se sdělit. Jen strážníka vídával, jenž mu skromný kus chleba a občas krapet vody přinášel.

„Jest ještě na zámku ta dívka, co byla u nás v žaláři?“ osmělil se jednou zeptati strážce.

„Ušla —“ zabručel vousatý žalařník a odešel.

„Ušla — uprchla! Proč?“

„Nešťastná dívka. Oh, proč ten katan s hladkou tváří se jí zjevil — mohli jsme být tak šťastni — —“

Lukáš vrhl sebou na slámu, zakrýváje si tvář. Úzkým zamřížovaným okénkem prodral se k němu bledý paprsek měsíce. Bledší než on byla zapadlá tvář mladého trpitele.

Za několik dnů našel žalářník prázdný žalář. Mladý Lukáš uprchl starým průlomem ve zdi, který dosud zadělán byl, který ale náhodou odkryl. — Marně po něm pátrali —.

8.

Na spáleništi vesnice, o kterémž jsem z počátku vyprávěl, seděla asi dva měsíce dříve, než Lukáš z vězení uprchl, Barbora. Šat její byl prostý, vlasy skoro rozpuštěné. V bledé tváři zračil se zármutek a ztrnulé oko hledělo upřeně na černé trámy a očouzené zdi. Večerní vítr vál od lesa a ve vanutí jeho šelestily tesklivě uschlé větve ohořelých stromů, jejichž koruny jindy velebně se nad střechou poklidného stavení rozkládaly. Slunce zapadlo za les a jen ještě krvavý pruh skvěl se na západě. —

Barbora konečně vstala, šla od místa k místu, všude sedla a dívala se upřeně na začerněné zbytky známých chatrčí. —

Byl již večer, když přišla na konec vsi, k místu, kde její rodný dům stával. Usedla na kamenný prah, kolem něhož černé se kupily trámy, a rozhlížela se kolem.

Nad lesem vycházel měsíc.

Najednou, jako by vše poznala, dala se do pláče a klesla na práh.

Tak dlouhou chvíli ležela, plačíc a bědujíc, až náhle se vzchopila a pohlížela na měsíc.

„A — již vyšel měsíček, a on již bude čekat. — Bude čekat — on na mne čeká — čeká tam u dubu!“ tak jásala Barbora a chvátala, neohlížejíc se, k lesu, kde po prvé Jaroslava uviděla. —

Po osudném setkání s otcem a bývalým ženichem žádala na Jaroslavu, aby řádným obřadem vešel s ní v manželství. Slepě následovala slechtického hejska, k němuž démonickou vášní byla připoutána. Slepě věřila mu, jenž jí neustále sliboval, že za manželku ji pojme. Odkládal však, vymlouvaje se na časy válečné a rozmanité jiné věci.

I on miloval Barboru, ale způsobem svým. — Nyní, když jej nutila, aby dosavadnímu poměru konec učinil, dal jí na srozuměnou, že to nelze. A když ona s pláčem a výčitkami mu odpovídala, vyslovil se krátce. Již se jí byl nabažil a láska jeho ochabovala. Barbora věřící dosud v upřímnost milencovu a slyšíc slova jeho, zavrávala. Teprve nyní poznala, čím mu byla, ztratila čest, jméno, ztratila otce, hodného ženicha. — Zoufalost vešla v její srdce.

Uprchla v noci ze zámku, v němž nechtěla býti milostnicí mladého pána. — On, pro kterého vše obětovala — on ji nemiloval nikdy — nikdy — on zneužil jejího nejsvětějšího citu, on ji zneuctil — zabil i otce i ženicha. —

Bloudila dlouho cizí krajinou — nevěděla, kudy kráčí. Bída její neustále jí vstupovala před duši. Hořkovala, trápila se. — Zašlo všechno. —

Láska jí zklamala — otec zemřel a ten, kterého
co svého bratra milovala, odvrátil od ní svoji tvář.

Mysl se jí mrakem neštěstí zakalila, myšlenky
černé v divém chvatu rojily se v hlavě — a nebylo
žádné světlé, žádné veselé. — Zešílela. — Přišla
konečně do rodné vsi, kdež našla jen zbořeniště.

Zůstala tam navždy. — Sedávala na spáleništi
rodného domu nebo zašla do lesa, kde u dubu
sedávajíc, blouznila o svém Jaroslavu. —

9.

Listí opadávalo s mohutných buků, tráva bledla
a kvítka umírala.

Studený vítr vál lesem a tesklivý šelest ozýval se
kol. —

Hustým houštím prodíral se chvatně, ale opatrně
a tiše mladý muž, až přišel na pokraj lesa, odkudž,
ohlédnuv se opatrně koldokola, přes pole k spálené
vsi zamířil. Byl to Lukáš. — Prchal z vězení. Než
se do daleké ciziny odebral, chtěl se ještě na po-
svátná místa drahé otčiny podívati. — Došel až
k místu, kde stávalo Benešovo stavení. — Nad ním
šelestily holé větve opálených stromů. — Bylo
k ránu. — S hlavou sklopenou tak dlouho stál. —
Teď pozvedl hlavu. Hlas lidský zaslechl. Tiše a
opatrně šel kolem, až přiloudal se tam, kde bylo
průčelí stavení.

Na kamenném prahu ležela dívka, majíc pod hlavou učouzený trám. Pravá ruka její spočívala na srdci. — Tvář její byla bledá, skoro průsvitná.

Lukáš sebou trhl. —

Barbora! — Slyš — teď mluví ze sna — volá:
„Otče — Lukáši —“

Tiše přistoupiv Lukáš, dlouho hleděl jí do bledé, utrápené tváře. Pak poklekl a políbil ji na čelo. — Ó časy minulé. — Srdce se mu bolestně rozzvučelo.

Uhnul se — Barbora se probouzí — —

Sedla na prahu, vyschlou rukou odhrnuje vlasy s čela a upřeně hledí k východu, kde se červený pruh zastkvíval. —

„Dnes přijdeš zas — vid' — a půjdeme pak spolu k tatíčkoví. — On je tak dobrý a dá nám požehnání. — A Lukáš nám uvije věnce — on je také dobrý. Oh, já jsem — vidíš — tak jde již průvod — svatebčané — oh ne — to zkrvavený otec — spoutaný Lukáš — oh —“ a plačíc zastřela Barbora líce. Lukáš se chvěl. Teď vyhrkly mu slze a roní se po zbledlé tváři.

„Šílí — o Bože. — Jak jsi šťastný, otče Beneši! Bůh tě posilni,“ šeptal, obrátiv se k Barboře. —

„S Bohem — domove — s Bohem!“

A setřev slze, ubíhal dál — do daleka.

Barbora se ohlédla, nepoznala však chvátajícího. „Půjdu do lesa — natrhám květin na věnce,“ mluvila zas a loudala se, sama s sebou hovoříc, k lesu. Lukáš prchal na Moravu. Obyvatelé panství vsetínského vzbouřili se, nemohouce krutovládu

snésti. Jim spěchal pomoci. — Bojoval s nimi, hájil se dlouho, však marně proléval krev pro vlast a víru. Vzbouření bylo potlačeno. O Lukášovi nikdo už neslyšel. Čestně zahynul na bojišti, obětovav pro nejsvětější věci život svůj.

Několik let ještě trávila Barbora v šílenství dny své.

Jednou ji našli mrtvou na prahu rodného domu. — — —